

351.82: 325.456

*В. О. Шведун,**д. держ. упр., професор, професор кафедри економіки та публічного управління, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5470-8288>**О. В. Надьон,**к. ю. н., доцент, адвокат**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3488-0662>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.5.231

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ КЛАСТЕРАМИ: НАУКОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРІОРИТЕТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

V. Shvedun,

Doctor of Science in Public Administration, Full Professor, Professor of the Department of Economics and Public Administration, National Aerospace University named after M.Ye. Zhukovsky "Kharkiv Aviation Institute"

E. Naden,

PhD in Law, Associate Professor, advocate

MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF SOCIAL CLUSTERS: SCIENTIFIC MODELING AND PRIORITIES FOR EFFICIENCY IMPROVING

У статті здійснено дослідження наукового моделювання та пріоритетів підвищення ефективності механізмів публічного управління соціальними кластерами. Зокрема, побудовано модель системного механізму публічного управління соціальними кластерами. Виокремлено ключові проблеми щодо розвитку соціальних кластерів в Україні. Окреслено напрями державної підтримки розвитку соціальних кластерів України.

Визначено, що модель системного механізму публічного управління соціальними кластерами повинна ґрунтуватися на структурі державного забезпечення соціально-економічної безпеки. Відповідно до системного підходу, модель системного механізму публічного управління соціальними кластерами повинна містити: цілі й завдання діяльності; суб'єкт діяльності; об'єкт діяльності та його основні особливості; загрози, від яких об'єкт діяльності повинен бути захищеним та відповідні механізми реалізації захисту; умови, в яких здійснюється діяльність; форми, методи та засоби, що використовуються суб'єктами діяльності для досягнення поставлених цілей і вирішення конкретних завдань; тактику використання сил і засобів для захисту інтересів суб'єкта діяльності; результат діяльності як прогнозована форма досягнення мети.

Зазначено, що вдосконалення державної політики щодо забезпечення розвитку соціальних кластерів України є необхідним цілеспрямованим процесом забезпечення успішного виживання країни в довгостроковій стратегічній перспективі. Даний процес являє собою максимально швидке й можливо повне (з урахуванням українських реалій, історичних традицій і культурних особливостей) просування до сучасної ефективної європейської моделі соціально-ринкової економіки.

Показано, що суб'єктом державної політики щодо підтримки розвитку соціальних кластерів України виступають держава й її органи, включаючи місцеве самоврядування, а також великі господарські утворення. Інструментами державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки України є соціальні нормативи й споживчі бюджети.

Підкреслено, що у цілому, вирішальною умовою в забезпеченні розвитку соціальних кластерів, а отже, і всієї стратегії розвитку України як соціальної держави в найближчі 10 років стає інвестиційний прорив.

The article studies scientific modeling and priorities of increasing of the efficiency of mechanisms of public administration of social clusters. In particular, a model of a system mechanism of public administration of social clusters is created. The key problems concerning the development of social clusters in Ukraine are allocated. The directions of state support for the development of social clusters of Ukraine are outlined.

It is determined that the model of the system mechanism of public administration of social clusters should be based on the structure of state provision of socio-economic security. According to the system approach, the model of the system mechanism of public administration of social clusters should contain the following components: goals and objectives of activity; subject of activity; object of activity and its main features; threats against which the object of activity must be protected and appropriate mechanisms for implementing protection; conditions in which the activity is carried out; forms, methods and means used by business entities to achieve their goals and solve specific tasks; tactics of using forces and means to protect the interests of the subject of activity; result of activity as a predictable form of goal achievement.

It is specified that the improvement of the state policy to ensure the development of social clusters of Ukraine is a necessary purposeful process for the successful survival of the country in the long-term strategic perspective. This process is the most rapid and possibly complete progress towards a modern effective European model of socio-market economy. (taking into account Ukrainian realities, historical traditions and cultural characteristics).

It is shown that the subject of state policy to support the development of social clusters of Ukraine are the state and its bodies, including local self-government, as well as large economic entities. The instruments of state policy to ensure socio-economic security of Ukraine are social standards and consumer budgets.

It is emphasized that in general, the decisive condition in ensuring of the development of social clusters, and therefore the whole strategy of development of Ukraine as a social state in the next 10 years becomes an investment breakthrough.

Ключові слова: механізми публічного управління, соціальні кластери, наукове моделювання, підвищення ефективності, державна політика, соціально-економічна безпека.

Key words: mechanisms of public administration, social clusters, scientific modeling, efficiency improvement, public policy, socio-economic security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У соціально орієнтованій економіці всі елементи економічної політики в міру своїх можливостей вирішують це завдання. Виражений соціальний аспект мають антимонопольна політика, підтримка дрібного й середнього бізнесу, програми збалансованого розвитку територій, створення сприятливого інвестиційного клімату. Максимальне навантаження покладається на політику зайнятості та політику заробітної плати. Таким чином, до функцій держави у цьому контексті відносяться як

безпосередня реалізація мір щодо розвитку людського потенціалу, так і загальне регулювання соціальних параметрів економічного процесу. Вищезазначене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Розвиток соціальних кластерів в нинішніх умовах багато в чому визначає подальші напрямки розвитку економіки та суспільного благополуччя України. Приймаючи до уваги численні наукові авторські напрацювання у цьому контексті, зокрема, таких авторів, як: А. Меліхов, С. Назаренко, В. Савченко тощо, слід зазначити,

що недостатньо розробленими залишаються моделі розвитку соціальних кластерів та, відповідно, недостатньо уваги приділяється їх результативності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою роботи є дослідження основ наукового моделювання та пріоритетів підвищення ефективності механізмів публічного управління соціальними кластерами.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- побудувати модель системного механізму публічного управління соціальними кластерами;
- виокремити ключові проблеми щодо розвитку соціальних кластерів в Україні;
- окреслити напрями державної підтримки розвитку соціальних кластерів України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У практиці публічного управління моделювання як метод наукового пізнання використовується при організації, плануванні, удосконалюванні конкретних видів діяльності держави. Моделювання припускає побудову певного образу об'єкта (предмета, процесу або явища), що досліджується, та являє собою систему елементів, що відтворюють його основні характеристики (зв'язки, функції тощо). Аналогія між об'єктом, що досліджується, та моделлю дозволяє переходити від моделі до безпосереднього об'єкта та співвідносити з ним результати, отримані в процесі дослідження моделі [1; 3].

Модель системного механізму публічного управління соціальними кластерами повинна ґрунтуватися на структурі державного забезпечення соціально-економічної безпеки.

Відповідно до системного підходу, модель системного механізму публічного управління соціальними кластерами повинна містити:

- цілі й завдання діяльності;
- суб'єкт діяльності;
- об'єкт діяльності та його основні особливості;
- загрози, від яких об'єкт діяльності повинен бути захищеним та відповідні механізми реалізації захисту;
- умови (або особливості середовища), в яких здійснюється діяльність;
- форми, методи та засоби, що використовуються суб'єктами діяльності для досягнення поставлених цілей і вирішення конкретних завдань;
- тактика використання сил і засобів для захисту інтересів суб'єкта діяльності;
- результат діяльності як прогнозована форма досягнення мети [1; 4].

Зокрема, для забезпечення соціально-економічної безпеки в державі необхідною є наявність наступних умов:

- економічна самостійність;
- стабільний і стійкий розвиток економіки;
- підтримка безперервного зростання економіки [2; 5].

Зокрема, економічна самостійність — це рівень забезпеченості економічними (у першу чергу, фінансови-

ми) ресурсами, що дозволяють проводити самостійну економічну політику, розробку форм та методів управління соціально-економічною безпекою держави.

Стабільний і стійкий розвиток економіки — це здатність економіки протистояти різнохарактерним впливам, швидкому поверненню до вихідного стану або досягнення більш високої точки розвитку, неухильного підвищення якості життя населення та забезпечення безперервного розширеного відтворення територіально-господарського комплексу.

Підтримка безперервного зростання економіки здійснюється на базі:

- науково-технічного прогресу;
- впровадження прогресивних форм та методів організації роботи;
- розробки ефективних інструментів регулювання інвестиційної й інноваційної діяльності;
- забезпечення безпечного рівня життя населення у цілому [3; 5].

Удосконалення державної політики щодо забезпечення розвитку соціальних кластерів України є необхідним цілеспрямованим процесом забезпечення успішного виживання країни в довгостроковій стратегічній перспективі. Даний процес являє собою максимально швидке й можливо повне (з урахуванням українських реалій, історичних традицій і культурних особливостей) просування до сучасної ефективної європейської моделі соціально-ринкової економіки.

Суб'єктом державної політики щодо підтримки розвитку соціальних кластерів України виступають держава й її органи, включаючи місцеве самоврядування, а також великі господарські утворення. Інструментами державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки України є соціальні нормативи й споживчі бюджети.

Форми державного регулювання в межах державної підтримки розвитку соціальних кластерів України є також різноманітними:

- державний перерозподіл доходів;
- програми державної допомоги;
- програми соціального страхування тощо [2; 5].

Збільшення державних вкладень в основні інвестиційні галузі соціальної сфери відповідно до нормативів національного законодавства, які в цілому відповідають міжнародним стандартам, але ігноруються на практиці, дозволить вирішити низку ключових завдань для забезпечення стабільної соціально-економічної безпеки.

По-перше, розширення доступу до утворення й охорони здоров'я забезпечує нагромадження й, що не менш важливо, рівномірний розподіл людського й соціального капіталу.

По-друге, це дозволить істотно поліпшити умови зайнятості й оплату праці в бюджетних галузях, де усе ще зосереджене близько 20% сукупної робочої сили, яка переважно володіє високою кваліфікацією.

По-третє, підвищуючи заробітну плату в бюджетних галузях, держава як найбільший роботодавець дає імпульс загальному зміцненню позицій кваліфікованої робочої сили на ринку праці, у тому числі й поза рамками бюджетного сектора. У такий спосіб будуть запущені механізми поступового подолання соціальної кризи,

зміцнення довіри населення до держави й закладена основа системи відтворення людського потенціалу, адекватна вимогам сучасного етапу цивілізаційного розвитку [2; 3].

Насамперед, потрібно передбачити рішення наступних ключових проблем:

- підвищення рівня оплати праці;
- державне регулювання зайнятості;
- трансформації соціального забезпечення;
- адресна соціальна підтримка населення;
- інвестицій у людський капітал [1—3].

Розглянуті вище загальні положення державної політики щодо забезпечення підтримки розвитку соціальних кластерів України, за умови їхньої конкретизації дозволяють визначити напрямки діяльності з урахуванням пріоритетних завдань і реальних загроз. У цьому випадку об'єктом моделювання є діяльність органів державної влади й управління, а також суб'єктів господарювання по реалізації державної політики щодо забезпечення соціально-економічної безпеки України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У цілому, вирішальною умовою в забезпеченні розвитку соціальних кластерів, а отже, і всієї стратегії розвитку України як соціальної держави в найближчі 10 років стає інвестиційний прорив. Він припускає:

- форсований ріст капіталовкладень, здійснення інвестиційного маневру на користь секторів, здатних забезпечити конкурентоспроможність української економіки у світовому господарстві;
- інвестиційну підтримку ряду ключових секторів, що не володіють сьогодні достатнім інвестиційним потенціалом;
- інноваційне наповнення інвестицій (без цього неминуче відтворення застарілих технологій).

Література:

1. Меліхов А., Дьяченко В. Соціально орієнтований кластер як інструмент забезпечення сталого розвитку підприємств комунальної сфери, Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки, № (35), С. 47—52.
2. Назаренко С.А. Кластерний механізм підвищення конкурентоспроможності регіону. Сталій розвиток економіки. 2011. № 1. С. 26—29.
3. Прошчалькіна А.М. Проблеми і перспективи формування інноваційних кластерів в Україні. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. 2010. Вип. 2 (8). С. 55—63.
4. Шестаковська Т.Л., Савченко В.Ф. Особливості формування соціально орієнтованих кластерів в Україні. Науковий вісник Полісся. 2016. № 1 (5). С. 46—55.
5. Шипоша В., Трушкіна Н., Уткін В. Сутнісна характеристика кластерних структур промислових регіонів у національному господарстві України. Veda a perspektivy. 2022. № 9 (16). С. 79—99.

References:

1. Melikhov, A., & Dyachenko, V. (2018), "Socially oriented cluster as a tool to ensure sustainable develop-

ment of communal enterprises", Visnyk Pryazovskoho Derzhavnoho Tekhnichnoho Universytetu. Serii: Ekonomichni nauky, vol. 35, pp. 47—52.

2. Nazarenko, S.A. (2011), "Cluster mechanism of increasing regional competitiveness", Stalyj rozvytok ekonomiky, vol. 1, pp. 26—29.

3. Proshchalykina, A.M. (2010), "Problems and perspectives of formation of innovation clusters in Ukraine", Visnyk Skhidnoievropejs'koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu, vol. 2 (8), pp. 55—63.

4. Shestakovska, T. & Savchenko, V. (2016), "Features of formation of socially oriented clusters in Ukraine", Naukovyj visnyk Polissja, vol. 1, pp. 46—55.

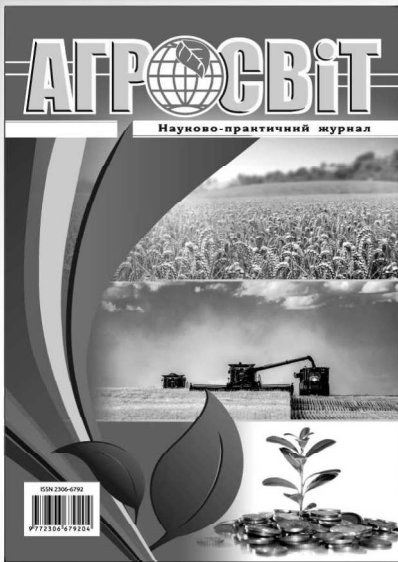
5. Shyposha, V., Trushkina, N. & Utkin, V. (2022), "Essential characteristics of cluster structures of industrial regions in the national economy of Ukraine", Veda a perspektivy, vol. 9 (16), pp. 79—99.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292